
“ЧЕТВЕРТА ХВИЛЯ” ІМІГРАЦІЇ ДО США: ПРИЧИНИ І МОТИВАЦІЇ*

*Василь Лопух,
кандидат економічних наук, доцент
(Нью-Йорк, США. Наукове Товариство
ім. Шевченка в Америці)*

Міграція українців до США має свою столітню історію. Впродовж цього періоду відбулося кілька масових міграційних потоків і кожен з них мав свої причини і мотивації. З часу набуття Україною незалежності та зі спрощенням умов перетину державного кордону розпочинається новий етап багаточисельної міграції українського населення в країни Центральної, Західної Європи а також до Північної Америки. Такий чисельний відтік, головним чином працездатного населення України, має великий негативний вплив на розвиток продуктивних сил країни.

Щоб запобігти подальшому розвитку негативних тенденцій потрібні комплексні запобіжні заходи, в основі яких має бути розуміння першопричин і мотивації, що спонукають і стимулюють людей до зміни проживання, а власне — до еміграції з України.

З економічної точки зору міграція населення завжди має позитивне і негативне значення. Звичайно ж, міграція населення має також важливе соціальне, культурне, політичне та ряд інших значень. Проте одним із найважливіших аспектів міграційного процесу є вплив на **стан, характер та розвиток продуктивних сил**, як у місцях вибуття, так і в місцях нових поселень. Кількісно-якісна зміна **трудового потенціалу** регіону чи держави є одним з найважливіших факторів розвитку **продуктивних сил**.

Упродовж останнього століття міграція населення України відбувалася у різних географічних напрямках і зумовлена різними економічними, політичними та соціальними причинами. Однією з найбільш довготривалих та найбільше привабливих є міграція до Північної Америки, зокрема США.

Не вдаючись до аналізу причин міграційних процесів попередніх десятиліть, означимо тільки роки найактивнішого переселення українців до Північної Америки.

Більшість дослідників називають чотири періоди міграції:

Перший — 1870 — 1914 рр. Головним чином це переселення українців з території під-Австрійської Галичини, Буковини та Закарпаття — загалом становило понад 500 тис. осіб. Серед цих мігрантів були і представники етнічних українців з інших регіонів України, але ця кількість не включає масову міграцію євреїв з другої частини України, яка належала до Російської імперії.

* На прохання автора, у статті частково збережено чинний в українській діаспорі правопис.

Другий – 1920–1939 рр. У цей період з України емігрувало понад 40 тис. осіб.

Третій – 1945–1960 рр.: понад 100 тис. емігрантів, які з різних причин у час Другої світової війни потрапили до країн Західної Європи.

Четвертий період починає свій відлік з кінця 80-х років ХХ ст. і триває дотепер.

На думку проф. Ісаїва (Канада), четвертий період міграції українського населення можна поділити на дві фази. Перша фаза розпочалася у 80-х роках, коли етнічні українці, які проживали у Польщі, будучи налякані тогочасними революційними подіями, масово емігрували до США. Друга фаза розпочинається з 1990 року. Це власне еміграція громадян України, і вона включає не тільки українців, а й інші етнічні групи, що проживають на території України.

Зазначені періоди характерні тим, що саме в ці роки відбувається масове переселення українців та інших етнічних груп до США. Проте в історії США можна зустріти українські імена значно раніше офіційного року перших переселенців з України. Це, зокрема, Лаврентій Богун, який був супутником відомого колонізатора Джона Смітта, ген. Василь Турчин – учасник Громадянської війни в Америці, о. Агапій Гончаренко, який прибув до Америки в 1865 р. з Києва і видавав газету „Аляска Геральд” та ін.

Вищеназвана періодизація увійшла до лексику публіцистики та наукових досліджень як „хвиля” перша, друга, третя і четверта. Для економічних та соціологічних наукових досліджень найпривабливішою є „четверта хвиля”.

У межах цієї статті окреслимо тільки основні факторні величини та умови, які спонукають до масової міграції з України, та кількісну характеристику цього процесу.

Особливості історичного, економічного та суспільно-політичного розвитку України впродовж останнього століття витворили специфічні передумови, які можна розглядати як першопричини, що спонукають людей до еміграції.

а) Соціальні катаклізми ХХ ст.: *революції, громадянська війна, голод 30-х та 40-х років Перша і Друга світові війни, радянський тоталітаризм.*

б) Права людини: *свобода слова, віровизнання.*

в) Модерне кріпосне право. Можливо цей дискримінаційний факт радянського режиму щодо сільської частини українського населення призабули, але він мав місце в нашій історії. Йдеться ось про що:

мешканці сіл України не мали права мати паспорт громадянина країни. Іншими словами, кріпосне право було скасоване не у 1861, а всього лише приблизно 40 років тому! Саме так. Комуністичне колгоспне кріпацтво існувало в Радянському Союзі до середини 60-х років;

Впродовж 60-х років селяни не мали паспортів, а при тодішній системі паспортного контролю на території СРСР без паспорта людина не могла змінити місце проживання, місце праці і т.ін. Цей період є в пам’яті мого покоління та покоління моїх батьків.

г) Паспортний режим (прописка) і норма житлової площі.

Норма паспортного режиму – „прописка за місцем проживання”. Відповідно до цієї „прописки” людина, маючи формальне право вибрати місце проживання, насправді (де-факто) такої можливості не мала. Однією із перешкод був норматив – мінімальний розмір житлової площі на одну особу (наприклад: у 80-х роках норма житлової площі на одну особу становила 7,5 кв. м). Якщо на одну особу припадало менше зазначеної норми, то така особа не могла бути прописана за даною адресою. Без прописки практично було неможливо влаштуватися працювати. Ця законодавча норма існувала в Україні, якщо не помиляюся, до 2003 року. Верховна Рада незалежної України відмінила цю стару норму радянського режиму. Проте формально, з певними метаморфозними змінами, ця норма існує і тепер, хоча втратила свою репресивну сутність.

Фактори економічного впливу на міграційні процеси притаманні завжди і кожному суспільству. Залежно від характеру і динаміки розвитку національної економіки змінюється і міграційна мотивація робочої сили.

Назвемо тільки окремі, найбільш значущі фактори.

Глобальна економічна криза із затяжним періодом.

Після розпаду Радянського Союзу Україні залишилася у спадок доволі розвинута виробнича інфраструктура, яка не могла продовжити своє повноцінне функціонування, бо припинив своє існування старий господарський механізм.

На шляху трансформації системи виробничих відносин Україні не вдалося оминати затяжного періоду глобальної економічної кризи. Поки політики вели дискусії про „ринкову економіку з соціалістичним обличчям”, відбулася повна руйнація виробничих структур головним чином у малих містах та містечках, а також практично зведено нанівець весь аграрно-промисловий комплекс України. Це спричинило масове скорочення робочих місць і зростання безробіття.

Населення України, як продуктивна сила.

Населення України розглядалося як частина загальносоюзного трудового потенціалу країни, мається на увазі Радянського Союзу. За планової економіки та регіонального розвитку продуктивних сил міграція населення була контрольованою та керованою органами державної влади. В умовах планової системи економічна доцільність регіонального розвитку продуктивних сил розглядалася у межах всього СРСР. Регіональні пріоритети визначалися директивними вказівками партійних органів. Доволі часто в основі таких рішень було суто **політично-ідеологічне підґрунтя**. В такий спосіб вирішувалася проблема „складних” регіонів. Наприклад:

- переселення з місць компактного проживання однорідного населення в різні національно-етнічні регіони;
- масове виселення населення західних областей у 40-х та 50-х роках, загалом понад 200 тис. осіб;
- періодичні акції — організовані набори на освоєння нових регіонів: підняття цілини, будівництво БАМу, освоєння російського нечорнозем'я і т.д.

Люди, як частина продуктивних сил, мали доволі обмежені можливості вільного вибору місця праці і проживання, а частіше за все ставали заручниками державних маніпуляцій.

Таким чином, населення України, за винятком незначних груп людей, які виїздили на тимчасові роботи, — лісозаготівля, нафтогазове видобування (Сибір), сезонні сільськогосподарські роботи, сезонні будівельні роботи — не мало досвіду вільного вибору, у повному розумінні цього слова, місця проживання та праці, а завжди було підпорядковано якимсь конкретним директивним рішенням партії.

Фактор житла та матеріального достатку.

Впродовж усіх попередніх років одним із стримуючих факторів вільної міграції була відсутність житла (квартир для проживання). Величезна кількість людей проживали у так званих гуртожитках: для робітників, для малосімейних, а також у комунальних квартирах. Труднощі фінансового та законодавчого характеру були стримуючим чинником для приватного будівництва. Це створило ситуацію, коли не тисячі, а мільйони людей не мали нормальних житлових умов для свого існування. Непоодинокі випадки, коли у однокімнатній квартирі разом із батьками жила молода сім'я. Черги на отримання житла могли розтягуватися на роки, а то й десятиріччя.

Практично до середини 1990-х років був постійний дефіцит на все: на автомобілі (черга 5–10 років), меблі, будівельні матеріали, окремі види продуктів (цукор, масло, м'ясні вироби) тощо. Можливо, варто згадати, що в 60-і роки треба було днями стояти в черзі, щоб купити буханку хліба, а у 80-і було проблематично купити 200 грамів масла.

Наведені вище фактори не могли не впливати на характер зміни демографічної ситуації та її національно-етнічний склад.

Таблиця 1

**Середньорічні темпи приросту населення
(за національно-етнічним складом)**

Темпи середньорічного приросту населення	1959–1969	1970–1979	1979–1988
України (в цілому)	1,19	0,64	0,40
українці	0,93	0,42	0,28
росіяни	2,56	1,73	0,9
євреї	-0,78	-2,54	-2,88
поляки	-2,06	-1,65	-1,79
чехи	-1,84	-1,63	-1,63
словаки	-3,11	-1,91	-1,05
білоруси	-2,87	0,64	0,89
молдавани	0,96	1,25	1,11
гагаузи	1,18	1,32	0,93

Станом на 1989 рік українська частина населення становила 72,7% з-поміж 51452,034 тис. мешканців України, а у 1959 р. – 76,7% з 41868,046 тис. мешканців. Отже, за повоєнний період питома вага українського населення зменшилася на 4,1%. Водночас питома вага росіян в етнічно-національній структурі українського населення збільшилася на 5,2%, в абсолютних числах це дорівнює 4264,769 тис. осіб (понад 4 мільйони). Щодо інших етнічних груп, то їх частка у складі населення України також зменшилася з 6,3% до 5,2%.

У численних публікаціях та наукових дослідженнях останніх років висловлюється думка, що навіть за умови відносного поступу в загальному розвитку України, впродовж всього періоду існування СРСП проти українського народу велася постійна і методично-планова робота, спрямована на його нівелювання і перетворення на так званий єдиний „советський народ”. Можливо, варто додати, що така політика велася по відношенню і до всіх інших народів колишнього союзу.

Наведені вище факторні величини відіграють підсилюючу роль у мотивації про рішення щодо еміграції з України. А головними причинами є сучасний економічний та суспільно-політичний стан в Україні. Економічна криза, інфляція, політична нестабільність, малоефективна система соціального захисту, особливо молоді та людей похилого віку (а в окремих випадках взагалі її відсутність), напружена криміногенна ситуація та її новітнє явище „рекети”, кожні чергові вибори Президента чи депутатів до Верховної Ради розцінюються як „стихийне лихо” – все це триває впродовж двох останніх десятиліть.

З іншого боку, після зняття „залізної завіси” „західний світ” став більш доступний для громадян колишнього союзу. Спрощені умови перетину державного кордону, можливість працевлаштування у країнах Центральної та Західної Європи – головні стимулюючі фактори, що впливають на міграційні процеси. Україна стала одним із головних учасників міжнародного ринку праці, що послужило основою для врегулювання міжнародного трудового права між Україною та деякими країнами Європи. Підписання двосторонніх угод дають можливість легалізації та відповідного соціального захисту.

США посідають особливе місце серед країн привабливих для еміграції.

Окрім масового потоку „туристів”, які після закінчення терміну візи переходять у категорію нелегалів, з 1994 року розпочинається період легальної міграції українців до США. Саме у 1994 р. Україну було внесено до списку країн учасниць розіграшу лотереї на отримання імміграційної візи, так званої лотереї „Зелена карта”¹.

За правилами лотереї, при проведенні щорічного розіграшу для України виділяється 3500 імміграційних квот, загальна щорічна квота складає 55 тисяч. Одна квота дозволяє отримати імміграційну візу усім членам сім’ї. Таким чином, якщо виграш отримали 3500 осіб – громадян України, то фактично імміграційну візу отримує як мінімум 7000 осіб. Легальний потік мігрантів дає можливість отримати офіційну статистику, що характеризує „четверту хвилю” імміграції до США з України.

За результатами перепису 2000 року у США проживає 897309 українців, з них не-мігранти – 643554 (71,7%) і мігранти – 253755 (28,3%), які прибули до США:

- до 1950 – 17423 (6,9%)
- 1950–1986 – 62490 (24,6%)
- 1987–1990 – 31592 (12,4%)
- 1991–2000 – 142250 (56,1%) [1]

Очевидно є необхідність порівняти статистичні дані Держкомстату України – “кількість осіб, які емігрували з України до США” з показниками “Перепису 2000 р.” (Census 2000) у США – “кількість осіб, які отримали легальний імміграційний статус у США (імміграційна віза на постійне проживання у США).

Таблиця 2

Порівняльна таблиця показників стану імміграції з України до США

Роки	Емігрували з України до США*	Отримали легальний імміграційний статус мешканця США**
1994	17068	11960
1995	13752	14834
1996	13193	12211
1997	12165	12267
1998	12483	15236
1999	9564	14206
2000	9298 (1/4 – 2325)	2854*
Разом	80550	83568

Примітка:

* За даними Держкомстату України.

** За переписом населення США у 2000 р. (До категорій “легальних іммігрантів” зараховано всіх тих, хто в ці роки отримав легальний статус іммігранта, але насправді прибули до США ще перед 1994 р. і в той час подали петицію (заяву) з проханням на отримання імміграційної візи як політичні чи релігійні біженці або з інших причин. Оскільки термін розгляду таких петицій (заяв) може тривати від 3 до 6 і більше років, то до офіційної статистики іммігрантів їх зараховують тільки тоді, коли такі особи отримують офіційну імміграційну візу на право постійного проживання у США).

*** Для адекватності порівняння загальних показників України і США, при додаванні показників кількості емігрантів з України за 2000 р. беремо тільки 1/4 тому, що підсумок даних США за 2000 р. подається станом на 15 квітня.

¹ У 1994 р. Україну було офіційно внесено до списку країн-учасниць розіграшу лотереї “Зелена карта”, саме тому усіх тих, хто приїздить до США на постійне проживання після 1 січня 1994 р. (незалежно від статусу: іммігранти за квотою “Зелена карта”, возз’єднання членів родини, біженці та ін.) зараховують до категорії іммігрантів. Від цієї дати ведеться аналіз статистичних даних, що характеризують “нову імміграційну хвилю”. Відповідно ті, хто народжений або прибув до США до 1 січня 1994 р., належить до категорії “не іммігранти”.

Існуюча відмінність між показниками України і США може бути обумовлена різницею в методиці реєстрації мігрантів, але незначна відмінність цих показників є доказом їх об'єктивності. Звичайно, ця статистика не враховує тих, хто приїздить до США на підставі туристичних, бізнесових чи робочих віз, і залишилися в країні як нелегали або змінили статус свого перебування без отримання імміграційної візи на постійне проживання, що дає підставу для зарахування їх до числа іммігрантів.

Сучасна українська громада у США складається з двох останніх імміграційних хвиль 3-ї та 4-ї, які різняться між собою за багатьма структурними показниками.

Зокрема, середній вік мігрантів 4-ї хвилі 31 рік, а немігрантів (*ті, що прибули або народжені у США до 1 січня 1994 р.*) – 41,5 р.

63% новоприбулих добре володіють англійською мовою і тільки 13% не розмовляють англійською.

Серед іммігрантів 4-ї хвилі більшість подружніх пар ідентифікують себе українцями – 81243 (97,2%), проте є змішані подружжя, які називають себе першими як українці, а другими як росіяни або поляки: українці-росіяни – 1157 осіб; і українці-поляки – 125.

Окрім того, частина сімей ідентифікують себе спершу як росіяни, а другими як українці: росіяни-українці – 725.

Дуже цікавим є аналіз даних відповіді представників 4-ї хвилі на запитання анкети „Перепису 2000” – Якою мовою ви спілкуєтеся вдома?

Таблиця 3

Мова спілкування іммігрантів 4-ї хвилі в домашніх умовах

Роки	Українською	Російською
1994	30%	68%
1995	40%	57%
1996	49%	50%
1997	43%	55%
1998	55%	42%
1999	49%	49%
2000	45%	54%
Середній відсоток	44,4%	53,4%

Різниця у співвідношенні між україномовними та російськомовними представниками 4-ї хвилі іммігрантів з України не є великою. Якщо взяти до уваги, що російською мовою головним чином розмовляють у містах Східної та Центральної України, а українською – у більшості в західних областях, то можна зробити припущення, що міграція до США охопила всі регіони України.

Основні місця поселення нових емігрантів є найбільш популярні метрополії. Як правило, це Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Сакраменто, Чикаго, Філадельфія, Клівленд, Сан-Франциско, Детройт. Тут легко знайти працю і помешкання. Є ще одна метрополія, де кількість українців дуже висока, – це Сіетл-Такома (штат Вашингтон). Тут здебільшого поселяються вихідці з Чернівецької, Волинської та Рівненської областей. Можливо, це пов'язано із тим, що у цих регіонах і в Україні, і США, як правило, проживають представники однієї із нових релігійних течій.

Представники не української громади, які не належать до нової хвилі, мають дещо інші пріоритети у виборі місця проживання, зокрема: Нью-Йорк, Філадельфія, Чикаго, Детройт, Ріверсайт (Каліфорнія), Клівленд, Вашингтон-Балтімор.

А загалом представники української громади проживають в усіх штатах Америки.

Четверта хвиля еміграції вирізняється високим рівнем освіти. На жаль, значна частина змушена працювати не за фахом і на тих робочих місцях, які не потребують високого рівня освіти. Окремі з них, освоївши мову, проходять перепідготовку або здобувають нову освіту і влаштовуються на працю там, де потрібна кваліфікація і освіта, а це означає, що рівень оплати буде значно вищим, ніж на звичайних робочих місцях.

Можна назвати десять найбільш поширених місць праці: *водії/продавці, прибирання офісів та „бїлдінгів”, догляд за хворими і старшими за віком людьми, комп’ютерні технології, домашня прислуга і прибирання квартир та будинків, різні дрібні виробництва, будівництво, виготовлення меблів, касири.*

У першій частині статті йшлося про фактори, що спонукають до еміграції з України, назвемо їх „український фактор”. Нижче спробуємо з’ясувати, які фактори заохочують до еміграції, або, іншими словами, назвемо це – „американський фактор”.

Очевидно, першим можна назвати щорічний розіграш лотереї „Зелена карта”. Участь у лотереї є безкоштовною, і тільки у разі виграшу потрібно оплатити за консульські та імміграційні послуги у розмірі 700 дол. за особу.

Друге – це традиційна привабливість вільного світу і високого достатку американського життя. Це радше психологічний і доволі ілюзорний фактор, проте він є досить впливовим. Щоб уникнути „голоного” пропагандистського підходу, спробуємо розглянути ряд статистичних показників, які дозволять читачеві самому визначити величини „американського фактора”.

Який рівень матеріального достатку представників 4-ї хвилі і тих, хто не належить до цієї категорії, назвемо їх – „не іммігранти” (*ті що прибули або народжені у США до 1 січня 1994 р.*).

Розглянемо показники, які характеризують рівень умов проживання, матеріального достатку, дохід та інші.

Таблиця 4

Характеристика будинків, в яких проживають українці

	4-та хвиля	Не іммігранти
Окремо стоячі будинки або будинки блокової системи “Town houth”	19%	66%
Будинки, де є 2–4 окремі квартири (дво-чотири родинні квартири)	19%	9%
Будинок, у якому 5 і більше квартир	62%	21%

Таблиця 5

Власники будинків

	4-та хвиля	Не іммігранти
Власники будинків	15,5%	72,0%
Рентують (наймають) помешкання	84,5%	28,0%

Таблиця 6

Вартість приватних будинків, дол. США*

	4-та хвиля	Не іммігранти
До 50000	3%	5%
50000 – 99999	21%	23%
100000 – 124999	12%	12%
125000 – 149999	20%	12%
150000 – 174999	21%	10%
174000 – 249999	14%	17%
250000 і більше	8%	20%
Середня вартість будинків	133585	131296

*Примітка: вартість істотно змінює динаміку росту цін (у кожному регіоні відмінна). Окрім того, у таких містах, як Нью-Йорк ціни значно вищі. Для прикладу – станом на початок 2006 р. вартість одnorodинного будинку, у тій частині міста, де рейтинг загальноосвітньої школи високий, буде приблизно від 400000 до 700000, а вартість квартири у модерному висотному будинку – від 1500000 до 6000000 плюс щомісячна оплата за сервіс від 500 до 700 (у дол. США).

Таблиця 7

Кількість кімнат на особу

	4-та хвиля	Не 4-та хвиля
Більше ніж 2 кімнати на одну особу	16,5%	78,0%
1-2 кімнати на особу	50,0%	20,0%
1 кімната на особу або кілька осіб	33,4%	2,3%

Таблиця 8

Сімейний дохід, дол. США на рік

	4-та хвиля	Не іммігранти
Не мають доходу або він дуже низький	2,4%	0,8%
Нижче 15000	35,1%	12, 5%
15000 – 24999	17,5%	11,1%
25000 – 49999	25,0%	25,7%
50000 – 99999	16,1%	31,4%
100000 – 149999	2,7%	10,6%
200000 і більше	0,4%	4,5%

Таблиця 9

Автомобілів на сім'ю

	4-та хвиля	Не іммігранти
Нема *	30,5%	12,0%
Один	37,5%	35,0%
Два	24,0%	38,0
Три і більше	8,0%	15,0%

*Примітка: Для тих, хто проживає у великих містах, де є громадські транспортні засоби, придбання автомобіля не є першочерговою необхідністю, а радше зайвим клопотом, бо у великих містах існує проблема із місцем для паркування, а системи контролю і штрафів дуже жорсткі.

Про такі побутові речі, як холодильник, телевізор та іншу побутову техніку немає сенсу говорити, тому що ці речі набуваються за кілька місяців проживання у США, а холодильники практично є в усіх квартирах. Продукти харчування і одяг займають найнижчий рейтинг у шкалі сімейних витрат.

До основних витрат можна віднести оплату за житло або повернення кредиту за позичку на купівлю приватного будинку і страхування: здоров'я/дентист, життя, автомобіля і будинку (приватного), навчання у вищих навчальних закладах. Оплата за споживання електроенергії, газу (оливи) та води відносно низька.

Таким чином, існує перша видима частина “американського фактора”, що стимулює до еміграції, – це *можливість знайти працю, за короткий час (приблизно 4–6 років) вирішити всі матеріальні питання включно з купівлею будинку або квартири у кооперативі чи “кондомініумі”*.

Друга частина “американського фактора” не така відома широкому загалу, це стає зрозумілим тільки після вживання у цю систему. Мова йтиме про рівень соціального захисту і громадянську свободу.

Система соціального захисту побудована у такий спосіб, що будь-яка людина, маючи мінімальний дохід, або навіть не маючи доходу, отримує від держави такий рівень фінансово-матеріального забезпечення, що це дає шанс на доволі нормальні умови життя.

Для того, щоб отримувати мінімальну пенсію за віком, достатньо пропрацювати 10 років і отримати 40 кредитів (за рік можна отримати тільки 4 кредити). Для отримання 1 кредиту треба, щоб у декларацію про доходи було подано як мінімум 960 дол., тобто щоб отримати 4 кредити треба задекларувати 3840 дол. річного доходу, незалежно, чи це зароблено готівкою, чи чеками від працедавця. Особи, які мають низькі доходи, але сплачували податки з кожного тижневого чи двотижневого заробітку, як правило, отримують від держави повернення більшої частини сплачених податків, або навіть доплату, щоб вийти на загальноприйнятий мінімальний рівень „споживчого кошика”. Ті, хто не має стажу і зароблених кредитів, але є громадянами Америки, повинні пройти спеціальне інтерв'ю із працівником соціальної служби і, за умови кваліфікації, як правило, отримують фінансову допомогу „умовна пенсія” та окрему допомогу на продукти харчування.

Особи, які досягають пенсійного віку (особи 1936 року народження були останніми, що йшли на пенсію у 65-річному віці. Віковий ценз пенсійного віку підвищено до 67-річного віку. Це відбувається поступово: кожного року додається 2 місяці), мають право отримати спеціальне помешкання (одно-, або двокімнатну квартиру), де проживають виключно пенсіонери. У цій квартирі має право проживати тільки та особа, з чоловіком або з дружиною. Умови проживання приблизно такі, як в Україні у так званих „хрущовках”.

Окремо потрібно сказати про навчання, яке насправді дуже дорого коштує. Проте для сімей з низьким доходом існують спеціальні державні програми допомоги, що дозволяють здобути вищу освіту в державних університетах. Якщо студент добре навчається, то може здобути додаткову фінансову допомогу “гранти” (“scholarship”). Особливо талановиті студенти мають шанс отримати таку фінансову допомогу, що можна здобути освіту в будь-якому престижному університеті. Для прикладу, такі „гранти” виборють

навіть студенти з України. Ці студенти, практично не затративши жодного цента з власних коштів, навчаються і отримують дипломи навіть у таких університетах, як Єйл, Гарвард або Колумбія. Це дуже скоро розуміють нові емігранти, і (при добрій настанові батьків) діти здобувають освіту, яка дозволяє займати високооплачувані посади і влаштовувати життя на високому рівні матеріального достатку.

Є і третя частина „американського фактора” – це рівень правового захисту і конституційні свободи. Головне, що імміграційне, трудове, кримінальне та інше право є роздільними. Якщо людина проживає з порушенням імміграційного права, тобто нелегально, але працює і сплачує податки, то досявши пенсійного віку буде отримувати пенсію. Новонароджена дитина у США автоматично стає громадянином Америки, навіть якщо батьки є „нелегалами”, і для такої дитини держава надає відповідну фінансову підтримку, страхування і т. ін. Бо, згідно з “Bill of rights”, кожен, хто проживає на території США, легально чи нелегально, є під захистом Конституції США.

Джерела

1. *Українські поселення*. Довідник. Записки Наукового Товариства ім Т.Шевченка. Т.СС. Ред. колегія: А. М. Мілянчик – гол. ред., В. Н. Бандера, І. М. Гурин, В. В. Ісаїв. – Нью-Йорк. 1980.
2. *Ethno-National Consciousness of the Ukrainian Immigrants in the United States*, by Dmytro Bodnarczuk. Clifton. N.J.: 2000. 155 pp., Library of Congress Catalogue No.: 00–136731.
3. *Source*: U.S. Census Bureau, (www.census.gov). Internet Release date:
4. *Demographic*: age, gender, race, marital status, place of residence, relationship to the head of household, citizenship;
 - a. *Education*;
 - b. *Migration*;
 - c. *Labor Force*;
 - d. *Income*: amount by source (salary, business, social security, dividends, welfare, etc.);
 - e. *Household*: type of housing, own/rent, year building built, no. of rooms and bedrooms, etc.;
 - f. *Housing costs*: electricity, gas, water and sewage, oil or other, rent;
 - g. *Mortgage*.
5. *U.S. Citizenship and Immigration Services*, (www.uscis.gov/graphics/index.htm) Immigration Statistics. Homeland Security. Office of Immigration Statistics. Yearbook of Immigration Statistics: 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005.
6. *U.S. Department of Justice. Statistics Division. Annual Report. Fiscal Year:1997* (#1, January 1999), 1998 (#2, July 1999), 1999 (#5, January 2002), 2000 (#6, January 2002), 2001 (#7, August 2002)
7. *Oleh Wolovyna*. Recent Migration from Ukraine to the United States: Level and Characteristics. / Presented at the Symposium “Diaspora and Homeland in the Transnational Age: The Case of Ukraine”, Harvard University, March 20–21, 2003.
8. *Oleh Wolowyna*. “Fourth-Wave” Immigration in The United States: Characteristics and impact on The American-Ukrainian Community. / Paper presented on the 23rd Annual Conference on Ukrainian Subjects, Univ. of Illinois at Urbana-Champaign, June 16–19, 2004.

Аннотация. С первой половины 90-х годов XX века миграционные процессы в Украине начинают приобретать новые тенденции. В статье рассматривается историческая ретроспектива и современное состояние эмиграции с Украины в США.

По данным „Переписи 2000”, в США проживает около одного миллиона украинцев. Главным образом это представители украинских семей старой иммиграции, которые сохранили свою самоидентичность и при переписи населения указывают на свое украинское происхождение. Это наследники и представители 1-й, 2-й 3-й волн эмигрантов из Украины. Каждая „волна” имеет четко отмеченную периодизацию и характерные причины, которые стимулировали население Украины к массовой эмиграции.

Началом новой массовой иммиграции украинцев в США считается 1994 год, когда Украина была включена в список стран-участниц розыгрыша лотереи „Зелёная карта”. В статье названы основные причины, которые побуждают наиболее продуктивную часть украинского населения эмигрировать из Украины, а также сделана попытка определить факторные величины, стимулирующие к принятию решения о иммиграции в США.

Summary. Since the first half of the 1990's, the migration processes in Ukraine have begun to assume new trends. This article examines the historical retrospective as well as the present state of emigration from Ukraine to the U.S.A.

According to “Census–2000”, there live approximately one million Ukrainians in the U.S.A. Mainly they are the representatives of the Ukrainian families of the old emigration who have preserved their identity, so that in the census they do indicate their Ukrainian origin. They are the descendants as well as members of the 1st, 2nd and 3rd waves of emigrants from Ukraine. Each “wave” has a clearly defined periodization and characteristic causes that induced Ukraine's population to mass emigration.

The beginning of the new mass immigration of Ukrainians to the U.S.A. is considered to be the year 1994, when Ukraine was included on the list of countries participating in the lottery program for the “Green card”. This article describes the main reasons that have impelled the most productive segment of the Ukrainian population to emigrate

Стаття надійшла до редакції журналу 15.05.2006 р.